

Usona Esperantisto № 2021:2 (mar-apr)

Anoncoj

Nova adreso kaj dato por BK-2021; Esperanto en *Resident Alien*; Ĉeesta UK nuligita; Present something at the LK!; Helpo petata pri eldonado; Unesko faras enketon per Esperanto; Join the Radaro editing team; Proofreaders needed!

Why?

de la prezidanto • Filipino DORCAS

Why are we learning and speaking Esperanto? Why does Esperanto USA exist? These are not rhetorical questions. The answers are crucial to the Esperanto movement of which you are a part.

Esperanto en Reĝino, Saskaĉevano

loke • Bruce ARTHUR

Raporto pri loka klubo en Reĝino.

De la estraro

Dumonataj raportoj de la Direktoroj kaj aliaj estraranoj.

Mikronoveloj

Novaj centvortaĵoj.

La inspira ekzemplo de “la hebrea reviviĝo”

lingvaj rajtoj • Norman BERDICHEVSKY

La reviviĝo de la hebrea donis inspiron al similaj provo reformi kaj “renovigi” la irlandan, kimran, skotgaelan, katalunan, novnorvegan, eŭskan, maltan kaj ankaŭ fari radikale modernigajn reformojn de la turka kaj novgreka.

ESP-Disk’ kaj Esperanto

historie • Steve EICHLATT

Vi probable ne scias, ke Esperanto ludis signifan rolon en la disvolviĝo de libera ĵazo.

Strange, sed vere

Strangaj novaĵoj el ĉirkaŭ la mondo, en facila Esperanto.

Purpurigi la vizaĝon de buĉosoldato

traduku! • Hoss FIROOZANIA

Respondoj al la defio el *Neologisme*; nova defio el *La tradukmaŝino* de KONISI Gaku.

Solvo de la enigmo en n-ro 2021:1

enigmo-solvoj

Solvo de la pasintnumera krucvortenigmo.

La vivo de Peĉjo

ŝercoj • Timothy BORONCZYK

La dekkvara en serio de Timothy BORONCZYK.

Seen on the Internet

el la arĥivo • Miko SLOPER

Many people have wondered where all the excitement about the Internet comes from. They have heard some of the buzzwords, but not seen the medium in action.

Monon

senintenca esperantaĵo • Francis LUGLIO

Kiu ne ĝojas ricevi monon?

Pro la psikedelisma artaĵo ni dankas al ESP-Disk'.

Anoncoj

Novaj adreso kaj limdato por BK-2021

Pasintjare UEA alvokis al partopreno en la 72-a okazigo de la Belartaj Konkursoj de 2021. Ĉiuj detaloj pri reguloj kaj premioj troveblas en la **Gazetara Komuniko N° 915** <<https://uea.org/gk/915>>.

Tamen, pro teknikaj problemoj, bedaŭrinde ne eblas nuntempe aliro al la antaŭe indikita retpoŝtadreso. UEA petas al ĉiuj kandidatoj sendi aŭ resendi siajn konkursajn proponojn al la nova retpoŝtadreso bk@co.uea.org (kopie al belartajkonkursoj@gmail.com).

Por ne malhelpi kandidatojn, la limdato por akcepto de proponoj estas prokrastita ĝis la 30-a de Aprilo 2021.

Ĉiuj aliaj informoj, inkluzive de la fizikaj adreso, restas validaj. UEA dankas pro via komprenemo.

Esperanto en *Resident Alien*

Esperanto foje aperas en anglalingvaj filmoj kaj televidaĵoj (vidu *Esperanto at the Movies* de D. Gary GRADY en N° 2012:3). Ĝi rolas diversmaniere, sed plej ofte oni utiligas ĝin por krei ian “fremdan” etoson.

Leganto Kirk MILLER ĵus atentigis nin pri nova televidaĵo *Resident Alien* (de *SyFy*) en kiu Esperanto

prezentas fremdecon ne internacian, sed *interplanedan*: ĝi estas la lingvo de eksterteruloj! La ŝipo de unu tiaj eksterteruloj kraŝas apud urbeto en Koloradio, kie li(?) devas ŝajnigi sin homo por kaŝe plenumi sian komision.

ᐅᐅᐅᐅᐅᐅ ᐅᐅᐅᐅ ᐅᐅᐅᐅᐅᐅ

Frazo en la “ekstertera” lingvo.

Esperanto aperas kaŝite en diversaj skribaĵoj. Unuavide ili aspektas tute fremdaj, sed efektive temas pri nia lingvo – skribita inversdirekte, sen ĉapeloj, kaj per ekzotika alfabeto, kiu uzas la samajn signojn por *u* kaj *v*.

Ekzemple: la unua frazo estas *jotanom rauk uatna*. Ĉu vi povas deĉifri ĝin?

UK en Belfasto nuligita

Konsiderante la plej lastatempajn prognozojn, la Estraro de UEA decidis kun bedaŭro nuligi la ĉeeston 106-an Universalan Kongreson (UK) en Belfasto. Anstataŭe okazos duafoje la Virtuala Kongreso de Esperanto (VK) dum la tagoj antaŭviditaj por la UK, nome de la 17-a ĝis la 24-a de Julio, kaj sub la sama temo: **“Paco kaj konfido: universalaj valoroj”** <<https://uea.org/gk/920>>.

La decidon motivigis la daŭraj problemoj pri la pandemio, kies evoluo estas pli negativa ol atendite. Aldoniĝas la necertecoj pri la tiamaj vojaĝkondiĉoj kaj pri la postulotaj pagendaj testoj aŭ kvaranteno kaj la nesufiĉa progreso de la vakcinado en Eŭropo kaj internacie. Cetere la nord-irlandaj instancoj bezonis uzi la planitan kongresejon por vakcini homojn en Belfasto. La tuta situacio riskas malebligi partoprenon en la UK por homoj el multaj landoj. Cetere oni deziras protekti la sanon de la partoprenantoj kaj ne endanĝerigi niajn gastigantojn. Tiuj motivoj postulis la nuligon.

Ĉiuj aliĝkotoj por Belfasto estos repagitaj minus 15 EUR pro administraj kostoj; alternative aliĝintoj povos plene konservi sian aliĝkoton por unu el la du venontaj UK-oj. Ĉiuj kongresaj mendoj (kiel hoteloj kaj ekskursoj) faritaj pere de UEA aŭtomate nuligos; la pagitaj sumoj restos en la UEA-konto de la koncernaj kongresanoj je ilia dispono. Ĉiu aliĝinto estos rekte informita de la Kongresa Fako de UEA. Pro tio, ke la nuligo povus forte negative influu la financojn de la Asocio, aliĝintoj ankaŭ povas konsideri rezigni pri siaj aliĝkotoj kiel donaco al UEA, informante al la Kongresa Fako.

Kvankam oni devis alveni al tiu decido, la Estraro de UEA esperas, ke la 2-a VK iugrade kompensas la nuligon de la 106-a UK. La Estraro agnoskas la laboron de la Loka Kongresa Komitato, nome Tim OWEN (prezidanto), Lorna FLANAGAN (sekretario), Michele GAZZOLA (rektoro de Internacia Kongresa Universitato), Gordon FLANAGAN, Frank DOBBS, James MCMURRAY kaj Movado Junulara Skota (junulara programo). Kiel en 2020 la Virtuala Kongreso klopodos honori la laboron de la ĉi-jara LKK per multaj programeroj rilataj al la 106-a UK. La formularo por aliĝi al la VK baldaŭ disponeblas; aliĝo estos senpaga por individuaj membroj de UEA, kiuj frue aliĝos. Ĉiuj bonvenas aliĝi al UEA per **la reta aliĝilo** <<https://uea.org/alighoj/alighilo>>.

Be part of the *Landa Kongreso!*

The virtual *Landa Kongreso* is coming, from June 12th–19th!

We're looking for volunteers to lead programs of up to 45 minutes on topics of their choosing. These can be anything from formal lectures with slides, to informal talks, to group discussions, games, sing-alongs, musical performances: you choose!

Contact us at lk2021@esperanto-usa.org before May 25th with brief (one paragraph) descriptions of your proposals.

Need ideas? Here are just a few topics members said they'd like to see covered:

- Stories of traveling with Esperanto
- Board games
- Presentations by writers and artists
- Beginners' conversation groups
- Common mistakes made by English speakers
- Language clinics/instruction
- Musical performances
- How to translate idioms
- Advice on learning materials, dictionaries
- Informing the general public about Esperanto
- Esperanto in prisons
- Literature, e-books
- How to grow your local group
- How to make Esperanto-USA more active
- Esperanto in YouTube
- Promoting Esperanto to special-interest groups
- Methods for language learning
- Religious services in Esperanto
- COVID-19
- Global warming and the environment
- Civil rights
- Birdwatching
- Amateur radio

And we're open to further suggestions, of course. Let us know!

Helpopeto pri eldonado

Mark estas membro sen aliro al Interreto, do li serĉas helpanton.

Mi serĉas iun, kiu helpos min publikigi miajn du novajn librojn per la programo *Amazon Free Publishing*. La helpanto ricevos 40% de la profitoj.

La laboro estas enskani la manuskriptojn, ĝustigi ilin laŭ miaj instrukcioj, kaj sekvi la instrukciojn de la Amazon-programo. Se vi interesiĝas, bonvolu kontakti min:

Mark Hamme
#33391-379
U.S.P. Tucson
P.O. Box 24550
Tucson AZ 85734

— Mark HAMME

Unesko faras enketon per Esperanto

Por vaste kolekti ideojn por raporto pri tutmonda edukado, Unesko publikigis unu-minutan enketilon en 17 lingvoj, inkluzive

Esperanton. Ju pli multe da esperantistoj plenigos ĝin, des pli klare la valoro de nia lingvo estos videbla al Unesko. UEA do petas, ke ni ĉiuj **plenigu la facilan enketilon** <<http://bit.ly/enketounesko2021>>. (Bonvolu ne uzi telefonon, ĉar sur iuj telefonoj ne aperas la fina butono “Sendu”.)

UEA planas ankaŭ sendi al Unesko proponan raporton pri kiel edukado povas esti uzata por formi la estontecon de la homaro kaj la planedo. UEA invitas talentajn esperantistojn sendi siajn proponojn al la dua vicprezidanto de UEA, Trezoro HUANG Yinbao trezoro@qq.com kaj al la ĉefrepresentanto de UEA ĉe Unesko François LO JACOMO francois@lojacomo.eu antaŭ la 20-a de Aprilo 2021. La proponoj povas esti konkretaj aŭ ĝeneralaj.

Join the Radaro editing team

We’re looking for any Esperanto enthusiasts who would like to work on any ideas, articles, to help proofread, or contribute in any way to **Radaro**

<<https://www.radaro.org/>>! These contributions

don't need to be time intensive—they could only take minutes from your day! Email QuintynAGBobb@gmail.com if you're interested!

— Quintyn BOBB quintynagbobb@gmail.com

Proofreaders needed!

Esperanto-USA is working to republish out-of-print classics from the **Baza legolisto** <<https://bit.ly/33kgtq0>> so that future

generations can enjoy them in free ebook and low-cost print versions. We've secured copyrights and scanned in old paper editions; now we need volunteers to help us proofread the scans and weed out scanning errors.

At our proofreading website *provlegi* we're using a version of the *Distributed Proofreaders* software, which makes it easy for volunteers to contribute at any time, from almost anywhere. It divides the work into page-sized chunks, presenting images and scanned text side-by-side in a single web page. Corrections you make in the web page are resubmitted back to the site.

Anyone can help, regardless of skill level in Esperanto; all you need are an Internet connection, a web browser, and some patience. Even if each volunteer proofreads only a page per day, the results can add up quickly.

Want to help? Contact us at publishing@esperanto-usa.org and we'll set you up with an account. Dankon!

Why?

de la prezidanto • Filipino DORCAS

Why are we learning and speaking Esperanto? Why does Esperanto-USA exist? Why do Esperanto clubs exist? Why does UEA exist? Why do we meet? What are we about?

These are not rhetorical questions. The answers are crucial to the Esperanto movement of which you are a part.

Every meeting of the Board of Directors of Esperanto-USA begins with the review of this mission statement:

Esperanto-USA is a non-profit organization that encourages and strengthens the Esperanto community in the United States and its territories by facilitating support and communication for local groups and providing a centralized set of resources for our members.

Furthermore, the preamble to our bylaws also provides a view into our purpose:

The Esperanto League for North America¹, Inc. is constituted as a not-for-profit educational organization, whose primary purpose is to further education in, and dissemination of information about, the international auxiliary language Esperanto within the United States of America.

The League is part of the worldwide movement to spread the use of the international auxiliary language Esperanto, thereby advancing friendly relations among all the peoples of the world.

The League shall work freely with all persons, groups, and organizations having the same objectives, and may officially ally itself with other neutral organizations having the same objectives.

The League is and shall forever remain neutral concerning questions of religion, politics, and socio-economic theory.

Toward that end, your Board of Directors, your Publicity Team and your Membership Team are active on several fronts, which you already know about if you have been tuning in. By the time this article is published, the American Good Film Festival is nearing its end, and more events are on the drawing board including the important virtual **Landa Kongreso** June 12–19, 2021. Mark your calendar! You will be getting updates via email and here in *Usona Esperantisto*. If you are active in a local Esperanto club in your area, you will also get announcements there. Your **regional coordinator** is a resource your club can use in communicating this information to your local members.

Drucker's five questions

Peter F. Drucker, who is undeniably the expert in the management of non-profit organizations, firmly states that the mission comes first. Here are Drucker's five most important questions you will ever ask about an organization:

1. What is our business (Mission)?
2. Who is our customer?
3. What does the customer consider value?
4. What have been our results?
5. What is our plan?

Pause #1

Stop right there. Without this pause you might just continue reading without taking action. Just stop where you are and reread these five questions. Write them down. Put them on a sticky note. Email them. Discuss them with other Esperanto speakers and learners. Ponder them in a brainstorming session in your next club meeting. Put it on your to-do list.

Your Board of Directors

Your Board of Directors for Esperanto-USA frequently wrestles with these top questions to stay focused on what is important to our members and mission. We work with our committees and with the regional coordinators to answer these challenges and fulfill your mission.

The Mission of Zamenhof

You already know how much Zamenhof wanted people to communicate effectively with each other, especially despite differences in nationality, race, tradition, culture, politic, or belief. This was his driving goal, that Esperanto would be a tool to bring the people together with understanding and mutual respect. His will was strong, his vision was clear, and his courage was great. He was a man of mission.

The mission of the local Esperanto club

It is important that your local Esperanto club knows why it exists and what it is doing. What can you do in your club? What can your club do?

1. Open a discussion about why you exist.
2. Why did you become interested in Esperanto?
3. What do you hope to achieve by being a part of the Esperanto community?
4. What are the visions of the members of the club?

Pause #2

Pause again, please. Has your local Esperanto club pondered these foundational issues? What do your participants think about the direction your club should take? Why are you active, or what would make you more active? Make a note to bring these questions to your club. Is your club willing to take some time to discuss these questions? Let your **regional coordinator** know what your club is doing.

To a large degree, the success of Esperanto-USA is seen in the activity level of the local groups. Certainly, there are events of larger scope such as our annual congress (“*Landa Kongreso*”), NASK, and regional gatherings, but more than anything else, the heart of the movement is in the actions of the local group. This is where the word spreads. This is the main place where friends gather to practice the language face-to-face and learn about club members making contact with Esperanto speakers in other countries. And remember that your **regional coordinator** is there to help you.

Each Esperanto club should know why it exists and what the plans are.

Answers, but no local club?

If there is not an Esperanto club near where you live, start one. Ask your **regional coordinator** for help. Ask him or her for the *Handbook for Local Groups* which includes a Quick Start Checklist. There are so many tools available to communicate your announcements and publicize your online meetings such as Facebook, Duolingo forums, Discord, Zoom, Meetup.com, Amikumu, Skype, Google Meet, email, phone, and Reddit.

Tell us what you need! Share your vision with your **regional coordinator**.

Here are some authors that have helped me work on these questions. What resources have helped you in organizing your local club? When were you last in touch with your **regional coordinator**?

- Peter F. Drucker: *Managing the Non-Profit Organization*, *The Essential Drucker*, and *The Five Most Important Questions you will ever ask about your Nonprofit Organization*.
- Steven Covey: *The 7 Habits of Highly Successful People* and *First Things First*.
- Tom Peters: *In Search of Excellence*, *Thriving on Chaos*, and *A Passion for Excellence*.
- Seth Godin: *Unleashing the Ideavirus*, and *The Guerrilla Marketing Handbook*.
- Rick Falkvinge: *Swarmwise: The Tactical Manual to Changing the World*.

Additional references and answers:

- **What is UEA?** <https://uea.org/info/en/kio_estas_uea>
- **Bylaws of Esperanto-USA** <<https://ttt.esperanto-usa.org/eusa/bylaws>>
- **Kio estas TEJO?** <<https://www.tejo.org/pri-ni/>>

See you at the LK! Ni vidos vin ĉe la LK de Esperanto-USA! **June 12-19, 2021.**

1. ELNA, The Esperanto League for North America, has now for several years been doing business as “Esperanto-USA.”

Filipo DORCAS

Filipo is President of Esperanto-USA. He and his wife Elizabeto live in Fort Worth, Texas.

filipo@grupoj.org

Esperanto en Reĝino, Saskaĉevano

loke • Bruce ARTHUR

La pasintan jaron mi raportis ke la Esperanto-Rondo de Reĝino havis tri aktivajn membrojn: Stacey, Sachia kaj mi. En 2020 ni bone renkontiĝis en Januaro kaj Februaro kaj ni intencis renkontiĝi en Marto.

Ni uzis la servon [meetup.com](https://www.meetup.com), kaj tie ni havis grupon kun pli ol dek aliaj membroj en nia urbo. Stacey anoncis niajn renkontiĝojn por inviti tiujn membrojn, sed ili ne interesiĝis. Mi ankaŭ sciis, ke estas aliaj homoj en Reĝino kiuj lernas Esperanton per Duolingo, do Sachia anoncis niajn renkontiĝojn tie, sed ankaŭ ili ne interesiĝis.

La Esperanto-Rondo de Reĝino antaŭe havis alian membron, Collin, sed mi aŭdis nenion de li post Aprilo 2018 ĉar li tute ne havis tempon. En Februaro 2020 mi surpriziĝis kiam li telefonis al mi, sed post tio mi aŭdis nenion plu.

La pandemio alvenis en la mezo de Marto, do ni provizore ĉesis renkontiĝi. Mi antaŭe regule sendis malgrandajn novaĵleterojn (en la angla kaj Esperanto) al la membroj de nia grupo Meetup, kaj mi daŭris fari tion. Sed dum iom da tempo post la komenco de la pandemio, mi ne havis aliron al komputilo ĉar la libropruntejo fermiĝis. Sed Bruce CRISP en Otavo (la ĉef-administranto de nia grupo Meetup) helpis, tajpante unu numeron. Min helpis ankaŭ Naomi, amikino en Reĝino (kvankam ŝi tute ne interesiĝas pri Esperanto).

Mi ricevis invitojn partopreni virtualajn renkontiĝojn

de aliaj rondoj. Mi donis tiun informon al Stacey, Sachia kaj Collin, sed ili ŝajne ne interesiĝis. Somere, Sachia kaj Stacey transloĝiĝis el la urbo.

Nia grupo Meetup ankoraŭ havis membrojn, sed neniuj respondis kiam mi kontaktis ilin. Mi decidis forlasi la servon Meetup. Mi pensas ke ĝi estas bona servo, sed post jaro da laborado, mi konkludis ke ĝiaj uzantoj en Reĝino ne interesiĝas pri Esperanto.

Mi decidis ĉesi fari la anglalingvan novaĵleteron (post 50 numeroj). Mi komencis sendi la alian novaĵleteron per retpoŝto.

Dum la jaro mi skribis al diversaj asocioj, esperante trovi iun kiu interesiĝus pri nia lingvo. Jen listo: La Saskaĉevana Federacio de Laboro, du multkulturaj aŭ interkulturaj asocioj, multlingva asocio, du asocioj de emeritoj, asocio de impost-pagantoj, la provinca asocio de Unuaj Nacioj kune kun la universitato de la Unuaj Nacioj, kaj laste sed ne balaste, kristana preĝejo proksime al mia hejmo. La rezulto de ĉiuj ĉi leteroj: amika letero de la pastro de la preĝejo.

En la vintro la pandemio plimalboniĝis, kaj mi decidis fari mian novaĵleteron sur papero anstataŭ viziti la libropruntejon por uzi komputilon. Espereble pli poste ĉi-jare, estos pli sekure kaj mi klopodos trovi novajn esperantistojn.

Kune kun sia raporto, Bruce sendis ankaŭ afablan mesaĝon al la redakcio. Inter alie, li diris: ‘Mi legis ke Esperanto-USA havas plurajn aktivajn lokajn grupojn. Mi esperas ke ili verkos raporton por via revuo.’ Jes ja. Grupestroj – kio okazas ĉe vi? Sciigu nin! —Red.

De la estraro

Progress report

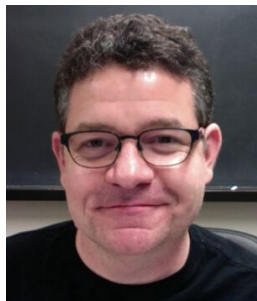

Hoss is one of the Directors of EUSA. You can contact him at hoss@lodestone.org.

Transparency changes

For EUSA to function effectively, members need timely reports of what their elected representatives are up to. So in March we passed a set of resolutions to make that reporting more timely and accessible.

First, there's now a procedure to publish board minutes in *Usona Esperantisto* within a week of each monthly meeting. As a result, the minutes will be a regular newsletter feature from now on. And since the newsletter has both online and print editions, this form of delivery should better serve the sizable portion of our membership without regular network access.

The procedure is a bit more complex than it could be, but it had to address a number of privacy concerns; in particular, board members need adequate time to review the minutes for accuracy — and amend them, if necessary — before their release. The results, I hope, are a reasonable compromise between privacy and transparency.

The other two motions remove password restrictions on the website, making it easier for you to access older minutes and EUSA's financial statements.

Proofreaders needed

Project *Fenikso* has begun! Republishing rights have been obtained and books have been scanned. Now we need volunteers to proofread the results and weed out scanning errors. No knowledge of Esperanto is necessary — just patience and an eye for detail.

Thanks to an online system that divides the work into bite-size pieces, you can do as much or as little as you like, wherever and whenever you like — over breakfast, while procrastinating at work, on the

subway ... the possibilities are endless. If you'd like to help, please let us know!

Landa Kongreso

Planning is underway for our second virtual *Landa Kongreso* in June, and we're looking for presenters. Do you have a hobby you'd like to share, a subject you'd like to teach, or a story to tell? We also need volunteers to lead conversation groups of various levels. All you need in terms of technology are a webcam, the free Zoom client, and a stable Internet connection.

If you're interested, please don't wait until your presentations are all ready to go. Just send us brief, one-paragraph descriptions of what you have in mind, **now**, and we can work out the details later. Proposals should be sent **before May 25th** to lk2021@esperanto-usa.org.

— Hoss FIROOZNI, Direktoro

Board Meeting, March 13th, 2021

Ĉeestas

- Filipo Dorcas
- Alex Miller
- Jordon Kalilich
- Charlotte Burton
- Fred Meyer III
- Timothy Boronczyk
- Hoss Firooznia
- Timothy Rice
- Hans Becklin

Ĉeestas Sen Voĉdonrajtoj

- Vilĉjo Harris

President calls the meeting to order and declares a quorum. A change to the agenda: Due to a vote from the previous month, Robert's Rules of Order will be removed from the agenda.

Submitted Reports

- Google Ads Report 2021-03
- Operations Budget Report 2020-12
- Operations Budget Report 2021-02

Standing Reports

CO Report

Nothing to report. The Director opens the floor to board questions. Hoss asks about moving our file repository to a Google Drive. Bill explains that the difficulty is in making the files themselves appear in the Google Drive, even if they are removed from the original owner's drive. Bill, Hoss, and Tim discuss the relative merits of using Dropbox vs. Google Drive. Fred requests if any expenditures have been made from any of the funds in the past month, and the Director confirms that no, there have been no expenditures as yet.

Treasurer's Report

The treasurer summarizes the written reports he had submitted to the board. All is well. Esperanto-USA ended 2020 with an overall gain of \$526.67.

President's Report

Action Item: Charlotte will begin discussion in Slack on the Special Interest Group Rules, to move towards an official vote. Regarding the Landa Kongreso, Phil suggests that we need a LKK that does not consist purely of board members. We need to reach out through Discord, Facebook, etc. **Action Item: Phil will create a survey for Bill to send out to members, in order to determine interest in participation in the Landa Kongreso.** **Action Item: Fred will reach out to local groups via coordinators, to determine interest in participation in the Landa Kongreso.**

Charlotte says the technology we used last time was effective. Hans also recommends HopIn, which was used highly successfully by the JES event recently, and which would cost \$100/month. Phil reports that the nominating committee has done an excellent job, helped both by the use of Discord on the part of the nominating committee, and by the availability of the board handbook for the nominating committee and prospective candidates. The president ends his report and calls for committee reports.

Regional Coordinators

Fred reports the regional coordinators will meet tomorrow and discuss items brought up here. The biggest struggle for the regional coordinator is lack of response by local groups, short of the regional coordinator personally contacting each individual group at the cost of much time and energy. 6 of 10 regional coordinators already host Zoom accounts for various reasons. Only one regional coordinator reported that they might participate in host training if it were available. Fred suggests that Zoom host training for local groups would be the more productive area.

Membership Committee

Tim reports the committee met last Tuesday and discussed how to send the information out to members in a more appealing way. More volunteers will be needed. Tim suggests we put more into the Volunteer Bank. He reports that there has been discussion of changing the membership categories, but no official proposals. This has been brought

up also in Slack.

Publicity

Alex reports on the ways that the new video contest has been publicized. He predicts that films won't be turned in until late April at the earliest. Upfront work has included getting rules published, making a sample video, etc. Alex further asks the board for feedback regarding why the levels of board involvement have been what they are. Charlotte and Tim confirm that they do feel welcome to collaborate but have less energy than normal. Tim again suggests more of a push toward recruiting volunteers to ease the burden. Charlotte volunteers to work with Alex on creating a judging rubric for this contest. Alex and Phil suggest that we need more input in Slack discussions, even as little as a statement of opinion, support, or suggestion when we each do have the energy.

Old/New Business

In the process of our standing reports, we have touched on all our new business and old business items. Phil asks if anyone has a subject to bring up or a report to give.

Tim Rice requests an opportunity for the board to look over his draft response to a member, who had previously complained of a lack of neutrality on the part of E-USA by our having allowed support of certain UN activity but not having allowed his own presentation that he wished to give during last year's LK. Phil comments that the neutrality issue is being addressed by our creation of Special Interest Groups. Tim posts a link to his draft response to this effect, and the board helps with proofreading. The board agrees that the CO can send this email out to the member, signed by the board, with the *rajtprotektanto* email address in the signature.

Appendix A (from Slack)

Fred Meyer III:

I move that the minutes of 9 January 2021 meeting of the Board of Esperanto-USA be approved.

Charlotte Burton: I second.

Hoss Firooznia: I vote "yes."

Filipo Dorcas: I vote yes.

Filipo Dorcas: I call for the vote.

Alekso Miller: Yes

Charlotte Burton: Yes

Fred Meyer III: Yes

Jordon Kalilich: Yes

Tim Rice: Yes

Timothy Boronczyk: Aye

Filipo Dorcas: The motion has passed with 8 yes votes out of 8 votes submitted.

Appendix B (from Slack)

Hoss Firooznia:

Proposal 1: Whereas it will improve transparency, I propose that we move the “Minutes of Board Meetings” link on our website one level up, out of the password-protected “Members only” folder and into the public “Documents” folder.

Timothy Boronczyk: I’m conflicted on this. I abstain.

Charlotte Burton: I second.

Filipo Dorcas: I call for the vote.

Hans Becklin: I vote yes.

Hoss Firooznia: I vote yes.

Brian Harmon: Jes

Tim Rice: Jes

Jordon Kalilich: I vote no.

Alekso Miller: I vote yes.

Fred Meyer III: I vote no

Filipo Dorcas: The proposal passes. 6 in favor, 2 no, 1 abstained, one not voting (the president.)

Appendix C (from Slack)

Hoss Firooznia:

Proposal 2: Whereas it will improve transparency, I propose that we move the “Fund descriptions and statements” link on our website one level up, out of the password-protected “Members only” folder and into the public “Documents” folder.

Timothy Boronczyk: I vote yes

Charlotte Burton: I second

Filipo Dorcas: I call for the vote.

Hans Becklin: I vote yes.

Hoss Firooznia: I vote yes.

Brian Harmon: Jes

Tim Rice: Jes

Jordon Kalilich Yes

Alekso Miller: I vote yes.

Fred Meyer III: I vote yes.

Filipo Dorcas: The proposal passes. 9 voting in favor. 1 not

voting (the president).

Appendix D (from Slack)

Hoss Firooznia:

Proposal 3: Whereas it will improve transparency and keep the membership better apprised of the Board’s activities, the procedure for approval and distribution of the minutes shall be as follows, lasting seven days and having both “edit” and “objection” phases:

- As soon as feasible following each monthly, in-person board meeting, the Secretary shall share the recorded minutes (containing proceedings of the in-person meeting as well as any board reports and Slack activity) with the other board members via Google Docs (or another agreed-upon service that allows collaborative editing and email notification of changes), and the President shall call for unanimous consent within seven days.
- At this point the “edit” phase begins, and board members have two days to suggest any desired corrections, additions, or deletions to the minutes. The suggested changes shall be made with the service’s “comments” or “suggested edits” features; i.e., they shall not change the actual text of the minutes. Any conflicts during this phase should be resolved through negotiation, if possible, for example via Slack or email.
- On day three the “objection” phase begins. The Secretary shall apply the suggested changes and freezes the minutes from further changes, leaving members five days to review the minutes in their final proposed form.
- If an objection is raised during the “objection” phase, the approval process shall begin once more, returning to the “edit” phase.
- If an “objection” phase ends without objection, the minutes shall be considered approved by unanimous consent. If any unresolved objections remain after two iterations of the process, approval of the minutes shall be resolved by a vote as soon as possible.
- Once approved, the Secretary shall send the final form of the minutes to the editor for distribution via the official organ, as soon as is feasible.

Timothy Boronczyk: I vote yes

Charlotte Burton: I second.

Filipo Dorcas: I call for the vote.

Hans Becklin: I vote yes.

Hoss Firooznia: I vote yes.

Brian Harmon: Jes

Tim Rice: Jes

Jordon Kalilich: Jes

Alekso Miller: Yes.

Fred Meyer III: No

Filipo Dorcas: The proposal passes with 8 votes in favor, one opposed, and one not voting (the president).

Board Meeting, April 10th, 2021

Ĉeestas

- Filipino Dorcas
- Jordon Kalilich
- Fred Meyer III
- Timothy Boronczyk
- Hoss Firooznia
- Timothy Rice

Ĉeestas Sen Voĉdonrajtoj

- Vilĉjo Harris

President calls the meeting to order and declares a quorum. A change to the agenda: Due to a previous vote, Robert's Rules of Order will be removed from the agenda. The President appoints Jordon to take notes due to Charlotte's absence.

Submitted Reports

- Google Ads Report 2021-04

Standing Reports

CO Report

Bill asks for the dates of the LK; it is noted that the dates are June 12-19. Bill asks for Phil's email address for Google Drive. Bill reports no expenditures from the funds this month except for the 777 Fund.

Treasurer's Report

Jordon does not have a full report but reports the net investment income for the first quarter. Tim B. asks whether it is possible to fund microloans so that our investments have a positive impact on society. Jordon answers that there is likely a higher risk of default, but it may be reasonable if we diversify and limit them to a small part of our portfolio. There is a discussion about the ethics of our current investments. **Action Item: Jordon will investigate microloans and ethical corporate bond funds.** Phil notes that investing according to the Sustainable Development Goals (such as via microloans) could be considered political and against our bylaws. We might consider creating a special interest group for investing through them.

Google Ads Report

Jordon reports slight improvements in ad metrics from the past few months. Click-through rate is still very good at 11%, much higher than the 5% necessary for Google Ad Grants. He attributes the success to specificity of our message compared to other nonprofits. We have different ad campaigns for people searching different types of keywords, such as language learning, general information about Esperanto, and local groups. We are well within the budget allotted to us by Google Ad Grants.

Old/New Business

Landa Kongreso

Phil states that LK registration should be available by the deadline for UE on April 15. The board discusses the merits of making registration free, requesting donations, or requiring payment. Bill mentions that proceeds from congresses traditionally go into the General Fund. Tim B. suggests that proceeds from this year's LK go toward making next year's in-person LK memorable, and raises the possibility of creating a fund for congresses. Bill states that due to the effort required to shut down a fund, a long-term fund is more convenient than one that is intended to be short-lived. He questions the utility of a separate fund for congresses in case the balance becomes negative and suggests that the board vote to earmark a certain amount of money in the General Fund for a future congress. Phil notes that high up-front expenses may make it difficult to have a dedicated fund for congresses.

The board discusses the fact that next year's LK is intended to consist of sessions at the Montreal UK, so we expect to pay expenses to UEA and have no income. Jordon suggests telling the membership that proceeds from this year's LK will go toward unspecified future congresses. The board agrees to make LK registration free with suggested donations. Hoss notes that we can reuse last year's congress page on the website. Registration should be in the retbutiko due to the optional donation; last year's registration form was a Google form because it was free.

Special Interest Groups

Phil mentions the need to have a list of SIGs on our website with name, description, and contact info for each. Fred shared Charlotte's Google doc with the proposed policy for SIGs. The board agrees to vote on the policy in Slack and create a page on the website with the policy and list of SIGs. Tim B. suggests the name "community groups" instead of "special interest groups." The board decides to discuss this further in Slack.

The meeting is adjourned.

Appendix A

There have been no board votes in Slack since the last meeting.

Mikronoveloj

Mikronoveloj estas ege koncizaj rakontoj, ofte malpli ol 300 vortojn longaj. Por nia mikronovelo-rubriko ni aldonas kroman defion: rakontoj devas esti precize 100 vortojn longaj – nek pli, nek malpli.

Ĉu vi emas verki tiel? Sendu viajn centvortaĵojn al la redakcio (trovu la adreson en la kolofono), kaj eble ili aperos en venonta numero!

Panjo diris ...

“Panjo diris, ke mi ja rajtas manĝi kroman kuketon!” triumfe deklaris Marinjo revenante el la malantaŭa korto kaj fermante la pordon post si.

“Hmm?”, respondis Petro de sia fotelo unue preteratente, sed poste, ekkonsciiĝinte pri tio, kion lia filineto diris, li aldonis: “Ĉu vere tion ŝi diris? Ĉu mi demandu ŝin mem?”

“Se vi volas ...”, allasis la juna knabino kaj ŝultrumis senzorge.

“Do, eble mi faru tion!” Petro leviĝis de sia fotelo kaj eliris al la postdoma ĝardeno. “Mi vidas, ke vi ankoraŭ dorlotas ŝin ...”, li diris al sia edzino, starante antaŭ la tombo kie oni enterigis ŝin antaŭ jaro.

— Jorge Rafael NOGUERAS rafaeln1@gmail.com

Tempomastro

Estis terura aŭto-kolizio. Ĝono certe ne supervivus tiun akcidenton. Tamen, iel li trovis sin piediranta apud la aŭtoŝoseo.

Li alvenis al dometo, el kie aŭdiĝis voĉo, kiu nombris: “2020, 2021 ...”

“Jen vi, Ĝono,” murmuris maljunulo. “2027, 2028 ... Sidiĝu. Mi baldaŭ finos. Estos via vico. 2098, 2099 ...”

“Kio?” flustris Ĝono. “Kion vi volas de mi?”

“Ke vi fariĝu nova tempomastro, estas via vico. 2253, 2254 ...”

“Kio?! Lasu min en paco, frenezulo!” Ĝono forkuris.

Li ne rimarkis la rapidantan veturilon. Ĝi trafis lin.

Kontrolinte la identigilon de la mortinto, oficiro ne povis kredi siajn okulojn: la viro estis naskiĝinta antaŭ tricent jaroj.

— Maurizio GIACOMETTO mbaesperanto@btinternet.com

La inspira ekzemplo de “la hebrea reviviĝo”

por modernaj nacioj kaj Esperanto

lingvaj rajtoj • Norman BERDICHEVSKY

אַנִי יוֹשֵׁב עַל שְׂפַת הַרְחֹב / נתן זך

אַנִי יוֹשֵׁב עַל שְׂפַת הַרְחֹב
וּמִסְתַּכֵּל בְּאַנְשֵׁים.
הֵם אֵינָם יוֹדְעִים
שְׂאֲנִי בָהֶם מִסְתַּכֵּל.

הָאֵם כִּךְ מִסְתַּכֵּל בְּנוּ הָאֵל,
מִבְּלִי שְׁנַרְגִּישׁ דָּבָר, מִבְּלִי שְׁנִבִּין
מִבְּלִי שְׁנִשְׂאֵל!
אֵינְנִי יוֹדֵעַ.

יֵשׁ דְּבָרִים רַבִּים שְׂאֲנִי שׂוֹאֵל.
לְפִי שְׂעָה
אַנִי יוֹשֵׁב עַל שְׂפַת הַרְחֹב
וּמִסְתַּכֵּל.

Poemo de Natan ZACH en la moderna hebrea.

La nombro de modernaj hebreaj vortoj sorbitaj de aliaj lingvoj estas malmultaj. Rimarkindaj inter ili estas *Knesset* (parlamento), *ulpan* (lingvostudio) kaj “*uzi*”, (la kompakta submaŝinpafile de Israelo), kiel universale agnoskitaj vortoj. La hebrea tamen ludis gravan rolon en historiaj aspiroj de aliaj popoloj, kiuj esperadis dum jardekoj imiti la sukceson de la moderna ŝtato Israelo kaj krei nacian lingvon vere vivantan kaj propran.

Multaj homoj hodiaŭ ne konscias pri la inspira ekzemplo donita de la reviviĝo de la hebrea por similaj provoj reformi kaj “renovigi” la irlandan, kimran, skotgaelan, katalunan, novnorvegan, eŭskan, maltan kaj ankaŭ fari radikale modernigajn reformojn de la turka kaj novgreka.

La patronoj, poetoj kaj patriotoj de tiuj “malgravaj lingvoj” neniam laciĝas montrante la modernan hebrean kiel ekzemplon de tio, kio povas esti atingita per sufiĉa peno, volo, diligenteco kaj sindediĉo por igi nacian, historian lingvon pli alirebla por la granda plimulto da homoj. Propagandistoj de “nacia revivigo” por ĉi tiuj “malgrandaj lingvoj” invitis israelajn spertulojn pruvi la *ulpan* metodon – intensajn lingvokursojn instruitajn al novaj enmigrintoj sen dependo je iu ajn alia instrua lingvo

– poste imitatan de la sukcesa programo *Rosetta Stone*.

La irlanda revivigo

A Nation Once Again (“Nacio denove”) estis la plej populara kanto de la irlanda respublikana movado – ĝi esprimis profundan sopiron de generacioj de irlandaj patriotoj: *Kaj tiam mi preĝis, ke mi eble ankoraŭ vidos ŝiajn katenojn duigitaj, kaj Irlandon, longe provincon, estu Nacio denove!* La sama sento restarigi perditan fieron kaj reakiri propran idiomon spegulis la inspiran spiriton de cionismo: reveni al perditaj patrujo kaj lingvo.

Jam en 1927 Eamon DE VALERA lamentis al la estro de la Monda Cionisma Organizo, Nahum SOKOLOW, ke la irlandanoj, kvankam ili havis ĉiujn ilojn haveblajn al nacia registaro, ne kapablis imiti la sukcesan revivigon de la hebrea jam videblan en Palestino. La saman vidpunkton ripetis pli ol 30 jarojn poste Arthur WEBB, la delonga redaktisto de *The Irish Times* en Dublino. Sean CRONIN, verkante en la sama ĵurnalo, asertis, ke amaskomunikiloj en Irlando inundas abiturienton per kino, teatro, radio, televido, kaj gazetaro en la angla lingvo, kontraste al la hebrelingvaj amaskomunikiloj en Israelo, kiuj nur “protektas” sian nacian lingvon.

La saman punkton esprimis Nuala Ní DHOMHNAILL, la plej konata kaj plej bunta irlanda poetino nuntempe. Ŝi estas grava en la kulturo, gajninte aklamon ne nur en sia indiĝena regiono Kerry, sed tra tuta Irlando kaj la irlanda diasporo tutmonda. Ŝiaj verkoj estas tamen ofte legataj en anglalingva traduko malgraŭ ŝia aserto, ke ili tiel perdas sian efekton. Ŝi esprimis bedaŭron, ke, male al la hebrea, la irlanda ne estis trudita grandskale, tamen ŝi agnoskas, ke estas tro malfrue por ŝanĝi la lingvan realon.

La preskaŭa formorto kaj modernigo de la malta lingvo

Kaj en Malto kaj en Israelo, sendependiĝo okazis kune kun kultura reviviĝo inter grandaj duboj pri la

vivkapablo de kaj ŝtatoj kaj lingvoj. En ambaŭ kazoj, forte bazita indiĝena, etnolingva naciismo evoluis surbaze de la fenic-hebrea kaj kanaan-parolantaj urbo-ŝtatoj kaj kolonioj kiuj etendiĝis de Levantenujo ĝis suda Hispanujo.

Fine de la 1870-aj jaroj, kelkaj lokaj erudiciuloj kredis, ke la malta lingvo devenas de dialekto parolita en Kartago kaj originale alportita tien de la fenicoj, kaj tial ĝi meritas esti respektata. Ili argumentis, ke, kiel lingvo proksime rilata al la hebrea kaj la aramea, parolita de Jesuo kaj liaj disĉiploj, la malta havas noblan apartenon al ambaŭ. Kiel tia lingvo taŭgus “nur por la merkato aŭ la fiŝkaptista varfo kaj boato”, kiel asertis la kritikistoj? Kial oni devas nei ĝin kiel instruon lingvon en la lernejoj kaj tribunaloj? Kial nei ĝian kapablon produkti bonegan literaturon?

Nur meze de la 19-a jarcento, kleruloj finfine adaptis la maltan al skriba normo per latinaj literoj, kaj per tio ili multe pliigis legopovon. Tiu sukceso alportis konsiderindan prestiĝon al la vulgara lingvo de pli ol 95% de la loĝantaro de la insulo.

La publikigo de libro en la itala *Saggio intorno alla lingua Maltese come effine all'Ebraico* en 1880 ebligis al la malta finfine progresi inter multaj ital-parolantaj intelektuloj de la insulo, kiuj antaŭe malakceptis la lingvon. La aŭtoro de la libro, Annibale PRECA, argumentis por la proksima asocio de la hebrea kun la malta. Kvankam la originala modelo por kopiado estis la biblia hebrea, propagandistoj de la malta kaj edukaj aŭtoritatoj daŭre sekvis la progreson de la moderna hebrea en Palestino kiel pruvo, ke antikva lingvo povas servi kiel veturilo de moderna socio. La modernigo de la malta eĉ iris paŝon pli ol la moderna hebrea, farante la lingvon pli “amika” por pliigi legopovon. Adopto de la latina alfabeto, “reformo” proponita multfoje por la moderna hebrea sed finfine malakceptita, gajnis akcepton inter la maltanoj kaj multe pliigis legopovon en Malto.

La kataluna, kimra kaj eŭska lingvaj revivigoj

Tri aliaj ekzemploj en Eŭropo de lokaj registaraj subvencioj kaj iniciatoj celitaj antaŭenigi regionan lingvon kaj doni al ĝi ekvivalentecon kun la nacia lingvo estas en Kimrujo, Eŭskujo (*El País Vasco* en

nordokcidenta Hispanujo) kaj Katalunujo (nordorienta Hispanujo).

Reprezentantoj de ĉiuj tri regionoj studis la israelan modernigon de la hebrea kaj ĝiajn progresajn instruajn programojn por helpi efektivigi la leĝdonajn kaj edukajn reformojn. Rezulte ili pliigis scion de la kimra en 1993 per postulo, ke en ĉiuj partoj de Kimrujo ambaŭ la angla kaj la kimra estu traktataj egale en publikaj aferoj. Ili starigis la katalunan kiel lingvon de instruado en publikaj lernejoj en Katalunujo, kie la kastilia hispana (perceptita eksterlande kiel la sola nacia lingvo de Hispanujo) estas la “deviga fremdlingva postulo”.

Kimro, kiu elektas voĉdoni por *Plaid Cymru* (la kimra naciisma partio), disputos kun siaj samlandanoj – el kiuj nur kvinono parolas la kimran lingvon flue – ke, sen nacia sendependiĝo, la kimra kulturo estos kondamnita velki fronte al daŭra anglalingva regado de Britujo.

Tamen la populareco de la kulturaj festivaloj *Eisteddfod*, la daŭra sukceso kaj allogo de viraj korusoj, la kresko de paralela kimra bazlerneja sistemo, la sukceso de kimralingva televido, ĉiuj aŭguras bone por la postvivado de tio, kio faras Kimrujon distinga kaj konsciigas eĉ ne-kimrajn parolantojn, ke la kimra kultura kaj historia heredaĵo vivas kaj povas pliriĉigi la vivon.

Ne hazarde, kimraj kaj eŭskaj naciistoj aparte simpatiis kun la revigligo de la hebrea. Ambaŭ grupoj asertas, ke sia lingvo estas la “plej malnova en Eŭropo” kaj ke la postvivado de nacio estas intime ligita kun la konservado kaj florado de “nacia lingvo”.

Tial la katalunoj tiel furioze kontraŭis la ideon, ke ili devas konsideri sin antaŭ ĉio “hispanoj” pro tio, ke ili estas civitanoj de Hispanujo. Kompreneblas, ke en sia propra patrujo ili havu prioritaton. Katalunoj fieras pri siaj gloraj artistoj kaj pentristoj kiel Gaudí kaj Dalí, kaj indignas pri eksterlandanoj, kiuj nomas ilin simple “hispanoj”.

En 1957, la israela kultura konsulo en Parizo, S. LEVINE, ricevis konfidencan leteron de grupo de eŭskaj intelektuloj ankoraŭ en la subtera kontraŭfrankisma movado petante konsilojn pri kiel efektivigi la ulpanajn metodojn. Kaj katalunaj kaj eŭskaj naciistoj plejparte subtenis la respublikon

dum la interpopola milito kaj estis diskriminaciitaj de la frankisma reĝimo, kiu haltigis preskaŭ ĉiujn publikajn agadojn kaj kulturajn eventojn en tiuj lingvoj dum la sekvaj dudek kvin jaroj. Pro la fakto, ke la kataluna estas sufiĉe proksima al Esperanto, la reĝimo ankaŭ rigardis ĝin kiel pretekston por atente rigardi kontraŭulojn.

La novgreka (demotika) kaj turka lingvoj

La modernaj naciismaj movadoj en Grekujo kaj Turkujo ambaŭ komencis revigligon de siaj respektivaj lingvoj, farante la lingvojn pli ĝisdataj kaj liberaj de fremdaj influoj. Laŭ tiuj movadoj, “vera nacia lingvo” devas akiri favoron de la komunaj homoj malproksimaj de la establitaj klasikaj literaturaj versioj preferataj de fakuloj, la greka eklezio, kaj la otomanaj burokratoj. Ĉi-lastaj asimilis ornamitajn literaturajn esprimojn persajn, kaj konservis la malkonvenan kaj maloportunan araban skribon. Lingvistoj kaj fakuloj simpatiaj al moderna naciismo en ambaŭ landoj trovis solvon, kiu favoris modernan kaj simpligitan lingvon. Kiel la moderna hebrea, tiuj lingvaj projektoj estis rigardataj kiel ŝtate direktitaj entreprenoj, destinitaj por pliiĝi senton de solidareco kaj kohereco, kunigi klasojn, diversajn sociajn tavolojn, enmigrintojn, kaj malplimultojn, aŭ malpliiĝi regionan diversecon.

La hebrea kaj Esperanto – la miraklaj paraleloj

Esperanto, la sola sukcesa elpensita lingvo, ŝuldas grandan parton de siaj origino kaj sukceso al la respondo al la juda lingva demando. Ĝia kreinto D-ro Lazar Ludwig ZAMENHOF estis judo, kies scio pri la hebrea sendube ludis gravan rolon en lia serĉado de universala lingvo. Kvankam la Esperanta vortprovizo

plejparte devenas de la latinidaj, ĝermanaj kaj slavaj familioj, estas certe, ke la profunda scio de Zamenhof pri la hebrea kontribuis al la logika strukturo de Esperanto.

Tio estis dutranĉa glavo. Komence, jidistoj argumentis kontraŭ la moderna hebrea, komparante ĝin kun “la artefarita karaktero” de Esperanto.” Kaj Zamenhof kaj Ben-Yehuda rigardis la problemon de juda identeco kiel neapartigeblan de la lingva demando. La vizio de Ben-Yehuda temigis la revigliĝon de la hebrea kiel antaŭkondiĉo por juda nacia renaskiĝo. Diverstempe ankaŭ Zamenhof konsideris la ideon revivigi la hebrean kaj la uzon de la latina alfabeto por la jida. Li finfine malakceptis ambaŭ solvojn favore al neŭtrala internacia lingvo. Li esperis, ke tiu lingvo samtempe estos uzata kiel komuna juda kaj universala lingvo.

Ekzistas konsiderinda konjektado pri rektaj kaj nerektaj pruntoj al Esperanto de elementoj el la hebrea, kiuj povas esti nur koncize traktitaj ĉi tie (eble en estonta artikolo), sed ĝi malkaŝas multon pri la logika mensostato de Zamenhof. La sukceso de Esperanto stimulis kulturen agadon de multaj instruistoj, verkistoj kaj poetoj inter parolantoj de “malgrandaj lingvoj.” La hebrea vorto “ulpan”, kiu signifas intensan lernadon de la parolita hebrea, estas adoptita por similaj lernejoj en la gaela (skota) lingvo.

Norman BERDICHEVSKY

Norman estas veterana esperantisto kiu aktivadis en Usono, Israelo, Hispanujo, kaj Danujo. Post multaj jaroj en Florido instruante ĉe UCF, li nun loĝas en Britujo por esti pli proksima al siaj filoj kaj nepoj.

normberd@gmail.com

ESP-Disk' kaj Esperanto

historie • Steve EICHLATT

Vi probable ne scias, ke Esperanto ludis signifan rolon en la disvolviĝo de **libera ĵazo** <<https://bit.ly/3a56AUK>>. Libera ĵazo, kiu aperis meze de la 1960-aj jaroj, estas multe malpli rigida kaj strukturita ol aliaj ĝenroj de muziko, inkluzive de aliaj specoj de ĵazo. Iuj eble nomus ĝin ne “muziko” sed “bruo”, ĉar mankas en ĝi la belsonaj formoj ofte trovitaj en aliaj muzikstiloj. Tamen, kiom mankas la belsonaj formoj, tiom ĝi kapablas esprimi realajn, kompleksajn emociojn.

Pro la strangeco de libera ĵazo kaj ĝia tuta manko de komerca valoro, neniu diskeldonejo krom unu interesiĝis pri ĝi. Ekde ĝia fondiĝo en 1963, **ESP-Disk'** <<https://espdisk.com>> estis la ĉefa diskeldonejo por artistoj kiel Albert AYLER, Giuseppe LOGAN, Sun RA, Ornette COLEMAN, Paul BLEY, kaj multaj aliaj (vizitu ĉi tiun **Spotify-ludliston** <<https://spoti.fi/3xZuSA>> por aŭskulti iom de la muziko de ESP-Disk'). Verŝajne ne estas troigo diri, ke se ESP-Disk' ne estus registrinta la muzikon de tiuj artistoj, granda parto de la libera ĵazo mankus al historio. La literoj “ESP” en la nomo indikis – kaj la apostrofo konfirmis – ligon inter tiu nova stilo de ĵazo kaj la internacia lingvo, Esperanto. La historio de ESP-Disk', ĝia fondinto Bernard STOLLMAN, kaj multaj el la ESP-artistoj estas priskribita en la libro *Always in Trouble: An Oral History of the Most Outrageous Record Label in America* de Jason Weiss, kiu aperis en 2012.

Stollman, la plej maljuna el sep infanoj, elkreskis en

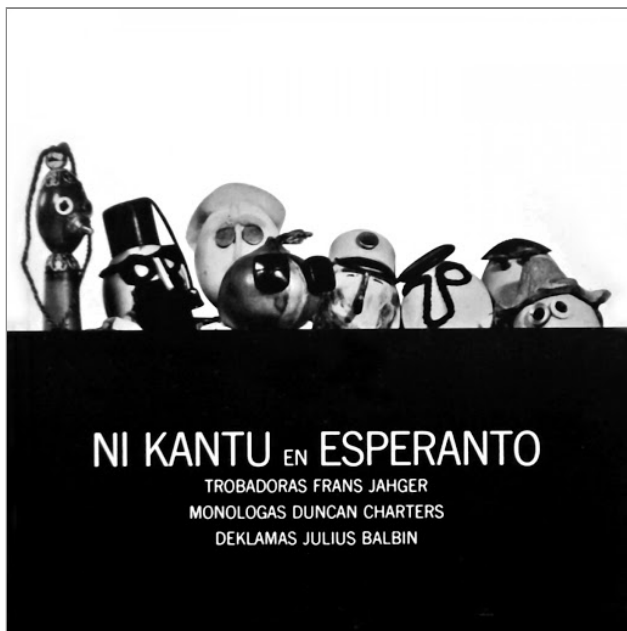
Plattsburgh, Novjorkio. Liaj gepatroj, judaj enmigrintoj el Pollando, kreis ĉenon de vestbutikoj tra la ŝtato. Bernard studis juron ĉe la universitato Columbia, kaj poste, kiel novjorka advokato en la fruaj 1960-aj jaroj, li renkontis plurajn eminentajn ĵazistajn klientojn. Stollman ofte helpis tiujn klientojn kaj iliajn familiojn, eĉ senpage, do li rapide akiris ilian konfidon. Stollman mem neniam estis ĵazspertulo. Tamen li sentis instinktan allogon al libera ĵazo. “Mi tre rapide konsciis, ke tiuj homoj estas spirite profundaj. Ili ne estis amuzistoj – ili estis komponistoj kaj artistoj, kaj ilia muziko estis ĉio por ili. Mi ekkonsciis tiun seriozecon. Mi nutris min per ĝi. Mi trovis bezonon por plenumi.”

Kvankam ESP-Disk' estas nun precipe konata kiel eldonejo por libera ĵazo, ĝi registris tre diversajn stilojn. Ĝiaj artistoj inkluzivas *The Fugs*, *The Godz*, *The Holy Modal Rounders*, *Pearls Before Swine*, Patty WATERS, kaj la faman inkaan kantistinon Yma SUMAC. Estis ankaŭ diskoj kun paroladoj de verkistoj William BURROUGHS kaj Timothy LEARY. La fadeno kiu konektas ĉiujn ESP-diskojn esprimiĝas per du proklamoj presitaj sur ĉiu kovrilo: *You never heard such sounds in your life* (“Vi neniam antaŭe dum via vivo aŭdis sonojn tiajn”) kaj *The artists alone decide what you will hear on their ESP-Disk'* (“Sole la artistoj decidas, kion vi aŭdos en ties ESP-Disk'”).

Verŝajne la plej surpriza artisto aperinta en tiuj diskoj estis la murdisto Charles MANSON. Manson registris diskon en 1967, antaŭ la fifamaj krimoj, ĉe la studio de Dennis WILSON de *The Beach Boys*. Stollman aŭdis pri la disko post kiam okazis la krimoj, kaj elektis distribui ĝin. Laŭ li, Manson estis kaj viktimo kaj krimulo. “Mi opinas, ke la registaro uzis la procesadon [de Manson] por misfamigi la hipian movadon pro ĝia opozicio al la milito en Vjetnamujo.” Li daŭrigis: “Mi neniel subtenis lian konduton, kaj mi supozis, ke verŝajne li kaj ‘la Familio’ multe komercis per kokaino. Tiuj murdoj estis karakterizaj de fiaskintaj kokain-negocoj ... tamen tio neniam menciigis dum la proceso, ĉar enmiksigis en la afero tro multe da famaj nomoj.” Interesa teorio, sendube! Menciindas, ke profitoj de la Manson-disko estas pagataj al la familioj de la viktimoj.

Antaŭ la kreo de ESP-Disk', Stollman interesiĝis pri Esperanto. En 1963 li ĉeestis la Landan Kongreson de ELNA en Pittsburgh. Duncan CHARTERS, kiu ĉeestis tiun kongreson, memoras: "Ĝi estis ege sukcesa kongreso, kun partopreno de la urbestro. Ĝin organizis ĉefe Frans JAHGER, dana enmigrinto kaj aktivulo, kiu kun gitaro kantis kaj kantigis simplajn kantojn por gajigi grupojn de esperantistoj. Tiuj reliefiĝis en bankeda programo de la kongreso." Dum la kongreso, Charters "proponis por mi la unuan publikan version de [humura skeĉo] 'Mia eskterlanda vojaĝo', kiun mi kopiis de prezentaĵo de John WELLS en la londona Esperanto-kabaredo."

Stollman aŭskultis tiun prezenton kaj plurfoje la kantojn de Jahger. "Do li ekhavis la ideon krei diskon kun tiu enhavo, plus la traduko de 'Babi Jar' de lia amiko, pola tradukisto kaj esperantisto Julius (Yul) BALBIN", rakontis Charters. "Ni iris al studio ... kaj tre rapide, laŭ la posta stilo de Bernard por registrado de muzikistoj, faris ĉion preskaŭ sen la bezono ion refari, do en mallonga tempo por eviti altajn studiokostojn. Bernard jam havis ĉiujn necesajn kontaktojn en 1963, kaj post la kreo de la disko, li sciis ke li havos la kapablon krei entreprenon por vendi diskojn de la muzikistoj kiujn li estis konanta en Novjorko."

Tiu disko, *Ni Kantu en Esperanto*, fariĝis en 1963 la plej unua disko de ESP-Disk'. Charters diras: "estis sufiĉe da intereso por vendi minimume kelkcent, efektive pli ol la produktado de multaj el liaj aliaj

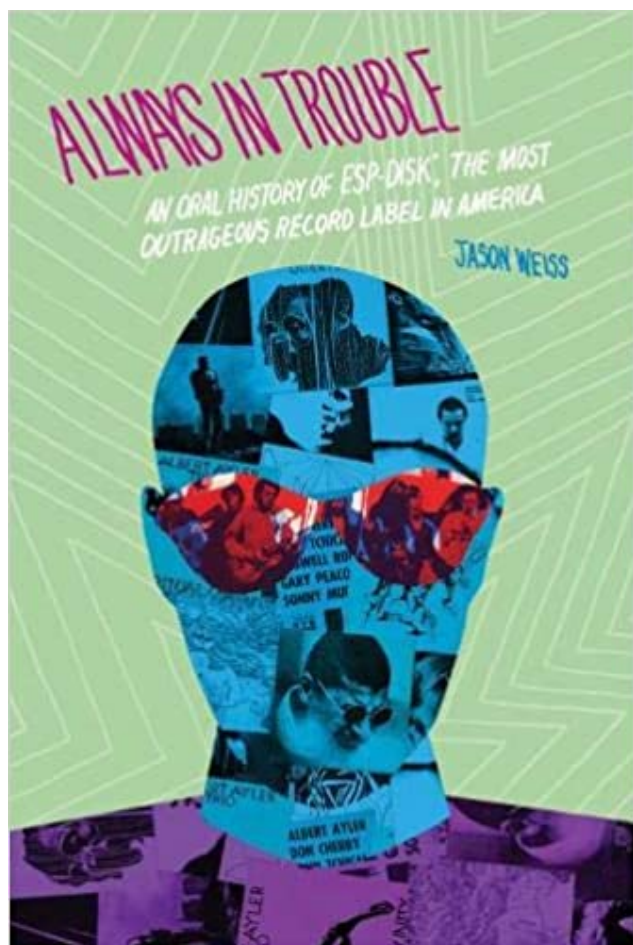
diskoj, do la akcepto kredeble kuraĝigis lin ĉar li povis iniciati la projekton, rapide ĝin konkludi, produkti preskaŭ tuj la diskojn, kaj vendi sufiĉajn por montri ke ekzistas malgranda merkato kiu povus ion enspezigi rezulte." Do *Ni Kantu* estis sukcesa provaĵo por la ideo de Stollman krei diskeldonejon, danke al la subteno de Esperantujo!

Charters klarigis al Bernard, ke li "iom malemis registri la skeĉon por la disko ĉar ĝia estis originalo de John Wells, kaj mi petis ke li minimume indikution sur la kovrilo. Bernard diris ke tute ne estas problemo ke mi faras tion, kaj poste forgesis aŭ ne volis aldoni la nomon de John Wells al la priskribo sur la disko, kio kaŭzis postan embarason al mi, aparte pro la reago de John!" Aj!

Ni Kantu en Esperanto estis tiel unika kaj nekutima kiel ĉiuj sekvantaj ESP-diskoj. Ĝi estis unu el manpleno da Esperantaj diskoj haveblaj tiutempe. "Bernard estis iusence pioniro, kiu montris la vojon al la sukcesoj de centoj da Esperanto-artistoj poste. Dum jardekoj oni petegis reeldonon de la disko, do supozeble la apero de la KD kontentigis tiun deziron." (La enhavo de la disko estas nun trovebla rete ĉe **Spotify** <<https://spoti.fi/3gPEv3V>> kaj **YouTube** <<https://youtu.be/Wwic8eP5DUM>>.)

Neniam sekvis dua Esperanto disko de ESP-Disk'. Laŭ Charters, Stollman "deziris produkti pli da diskoj en Esperanto, sed simple ne ekzistis aliaj ebloj en Usono tiutempe. Li pensis pri serĉado de muzikgrupoj en Eŭropo, sed tio neniam efektiviĝis. Lian revon eldoni muzikon en Esperanto fine transprenis Vinilkosmo. Tiu unua disko jam elĉerpis la eblojn de niaj talentoj, do li ne petis nin fari duan! ... Li klopodis kontaktiĝi kun la organizantoj de la koncertvojaĝo de *The Beatles* [en 1963], kaj kiel ĉiam, kun grandaj esperoj, tiukaze ke li konvinkos la grupon kanti almenaŭ unu kanton en Esperanto." Kia venko estus tio!

En la libro *Always in Trouble*, pluraj el la artistoj plendas, ke Stollman ne pagis ilin tiom, kiom li promesis. Jahger, Charters, kaj Balbin neniom ricevis por sia laboro pri *Ni Kantu*. Ili kontentiĝis pro apero de la disko mem, kaj ne atendis pagon. Du aferoj ŝajnas sendubaj, laŭ preskaŭ ĉiuj, kiuj konis Stollman: la diskoj de ESP-Disk' ne amase vendiĝis, kaj Stollman mem neniam havis multan monon.

Stollman lanĉis ESP-Disk'-on uzante monon de sia patrino. Sed post kvar jaroj, li jam ne havis sufiĉe por bone funkcii. En 1974, post eldonado de 125 diskoj, li fermis la firmaon pro tuta manko de mono. Li tiam ekhavis “realan postenon”: li fariĝis advokato por Novjorkio, kie li laboris dum 15 jaroj. En 2005, Stollman revivigis ESP-Disk'-on, reeldonante la pli fruajn diskojn en KD-formo, samtempe registrante novajn. La plej unua KD en la serio estis *Ni Kantu en Esperanto*.

Kvankam Stollman klare interesiĝis pri Esperanto, “li tamen neniam prenis la tempon por plene lerni ĝin, do multe preferis paroli en la angla, kiam eblis”, memoras Charters. Samtempe “lia koncepto pri la valoro de Esperanto estis vasta.”

Legante *Always in Trouble*, oni sentas ke Stollman

estis ĝenerale kompatema, helpema homo. Multaj el la artistoj rakontas, ke Stollman gastigis ilin ĉe sia hejmo, kaj prezentis ilin al homoj, kiuj helpis iliajn karierojn. Charters rakontas, “Li certigis, ke mi havis lokon por loĝi en Novjorko kaj provizis sufiĉe da manĝoj, por ke mi ne malsatu, kiel preskaŭ okazis al mi en alia vizito ... Li ĉiam pretis helpi ĉiumaniere, persone, profesie, Esperante. Elstara ekzemplo por multaj, ne sukcesa en la kutima senco ĉar eĉ kiam mi vidis lin en 2009, li vivis je eta pensio kaj sociasekuro, en senmebla dormoĉambro (nur lito kaj seĝo), ĉar la enspezoj por la diskoj kaj KD-oj precize sufiĉis por pagi la kvar laborantojn, kun nenio pli por li mem.”

Dum la jardeko antaŭ sia forpaso en 2015, Stollman interesiĝis pri maŝintradukado. Li laboris kun Charters kaj aliaj por krei sistemon uzantan la ideon *Distributed Language Translation*, kiu utiligas Esperanton kiel interlingvon. Sed tio estas temo por alia artikolo!

ESP-Disk' estas precipe konata, tiom ke ĝi estas konata, por ĝia rolo en la disvastigo de libera ĵazo dum la 1960-aj jaroj. Kaj se neniam ekzistus ESP-Disk', signifa parto de la historio de muziko estus perdita. Esperantujo donis al ESP-Disk' ĝian unuan etan venkon, kaj tio donis al Stollman kuraĝon disvastigi muzikajn voĉojn, kiujn la mondo ankoraŭ ne pretis akcepti. Esperantujo havas longan historion de voĉoj, por kiuj la mondo ne pretas. Kvankam la sukceso de ESP-Disk' ne estas la fina venko, tamen tiaj etaj venkoj vivtenas nian esperon.

Steve EICHBLATT

Steve loĝas en Novjorko kun sia edzino kaj filino. Li estas fizikisto, programisto kaj financisto. Li ŝatas legi, esplori la urbon, aŭskulti muzikon de Bob DYLAN, kaj esti kun

sia familio.

steve.eichblatt@gmail.com

Strange, sed vere

La rubriko *Strange, sed vere* prezentas mallongajn legaĵojn en facila Esperanto. Per vortoj de la Baza Radikaro Oficiala ni rakontas al vi strangajn novaĵojn el ĉirkaŭ la mondo. Se vorto ne estas trovebla en BRO, ni difinas ĝin. Vi povas trovi **senpagan BRO-vortaron rete** <<https://bit.ly/37UCCyb>>, aŭ mendi **paperan libron de UEA** <<https://bit.ly/34VCv3r>>.

Al amiko nova ne fidu sen provo

En la urbo Williston, Norda Dakoto, oni akuzis viron pri kontraŭleĝa eniro kaj minacado. Li piedbate enrompis la ĉefpordon de la domo de iu, kun kiu li laboris. Kial? Laŭdire la kolego rifuzis akcepti liajn amikiĝ-petojn en Facebook.

“Akceptu mian amikiĝ-peton, aŭ mi murdos vin,” tekstis unu el la mesaĝoj, kiujn la kolego ricevis. La viro tamen asertas sian senkulpecon, kaj li aperos antaŭ loka tribunalo en Aprilo.

(Laŭ raporto de The Smoking Gun, 2020-12-31.)

koleg/o

Ĉiu, kiu havas la saman oficon aŭ profesion, rigardata rilate al la aliaj. Samlaborejano, samlernejano, ktp.

murdi

Intence mortigi.

Kun edzo promenu, sed rimenon prete tenu

Pro la koronavirusa epidemio, la urbo Sherbrooke en Kebekio malpermesas al siaj loĝantoj iri eksteren post la 8-a horo posttagmeze. Estas tamen kelkaj esceptoj

al la regulo, ekzemple por tiuj, kiuj promeniĝas hundojn.

La 9-an de Januaro policanoj vidis, ke geedza paro promenas ekstere post la limhoru. La paro asertis, ke ili efektive obeas la leĝon, ĉar la edzino kondukis sian edzon per hundrimeno. La policanoj ne konvinkiĝis, tamen, kaj donis al la paro monpunon de \$1500. Tio okazis en la unua semajnfino de la novaj reguloj, kiam policanoj tra Kebekio donis monpunojn al pli ol 750 homoj.

(laŭ raporto de CTV News, 2020-01-12.)

Dion fidu, sed sen seĝo ne sidu

Policanoj en la japana urbo Funabaŝi arestis dudek-sesaĝan viron pro priŝtelado de konstruataj domoj. La ŝtelisto estis elektema: ĉefe, li preferis necesejajn seĝojn.

Laŭdire la afero komenciĝis unu matenon en Oktobro, kiam konstruistoj rimarkis malaperon de neceseja seĝo, kiun ili ĵus instalis la antaŭan tagon. La misteraj malaperoj daŭris dum kelkaj monatoj, kaj entute malaperis dek du necesejaj seĝoj.

En Januaro la viro vendis tutnovan seĝon al loka brokantisto. Oni suspektis lin, kaj li konfesis la ŝtelojn. En lokaj amaskomunikiloj li fariĝis fifama; oni nomis lin “Dio de necesejoj”.

(laŭ raporto en The Daily Mail, 2021-01-13)

arest/i

Kapti iun por malliberigi aŭ por submeti al juĝado.

Purpurigi la vizaĝon de buĉsoldato

traduku! • HOSS FIROOZANIA

La rubriko *traduku!* prezentas al vi diversajn tradukdefiojn. En paraj numeroj aperas tekstoj en Esperanto por enangligi; en neparaj, tekstoj en la angla por elangligi.

Leginte viajn respondojn ni prezentos resumon de la diversaj provoj kune kun niaj reagoj, komentoj, kaj proponoj.

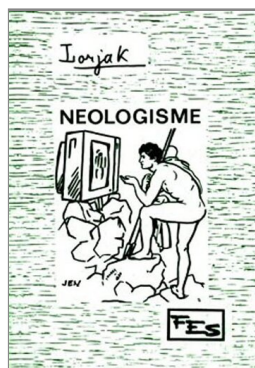
En tiu ĉi numero ni revizitas la defion el *Neologisme* kiu aperis en N° 2020:6. Mi kore dankas al AJ, BS, CL, MH, RN, kaj ZK pro iliaj lertaj kaj bone elpensitaj enangligoj.

Kelkaj tradukintoj sendis ankaŭ tre pensigajn rimarkojn kaj demandojn pri la teksto. Ofta temo estis la interpunkciaj kutimoj de la aŭtoro. Ekzemple, iu demandis:

Kiom vi emas respekti interpunkcion? La Lorjak-a eltiraĵo havas tre strangan interpunkcion (tro multe da punktoj, komoj, ktp). Ĉu tradukante vi emus ŝanĝi la interpunkcion por igi la tekston soni pli "glate", aŭ ĉu vi emus respekti la "efikon" de la troaj paŭzoj en la originalo?

Interpunkcio estas ĉiama defio. Inter Esperantaj verkoj la konvencioj diferencas pro manko de forta normo en Esperanto, kaj pro la diversaj nacilingvaj influoj sur la verkintoj. Persone, mi emas respekti la originalajn interpunkciojn nur tiom, kiom ili ŝajnas gravaj al la impreso celita de la verkinto. Kompreneble, sen ebleco konsiliĝi kun la verkinto, eblas nur konjekti pri ties celo! Sed ĝenerale, ĉar interpunkcioj en Esperanto estas pli abundaj ol en la angla, mi sentas liberon ŝanĝi ilin kiam ili ŝajnas nur afero de lingva aŭ aŭtora kutimo.

Alia tradukinto sendis pli ĝeneralan rimarkon pri fideleco, tuŝante eble la plej kernan dilemon de literatura tradukado:

La romano *Neologisme* (1975) de Jacques-Louis MAHÉ, alinome "Lorjak".

Mi vidas, ke multaj esperantistoj kaj aliaj tradukistoj kredas, ke ili havas "tradukistan rajton". Sed kiam oni ŝanĝas la ideojn de la aŭtoro, oni reverkas la originalan! Kompreneble, ne ĉio tradukiĝas laŭvorte, sed la celo estu traduki la penson kaj ne ornami ĝin.

Tute prave. Fidela tradukanto strebas nur redoni la aŭtorajn pensojn sen aldoni ion novan. Sed kiel scii, precize, kion la aŭtoro pensis? Ofte tiuj pensoj troviĝas ne en la vortoj mem, sed en la kromsignifoj, la kulture specifaj aludoj, la stilo, la kunteksto. Do tio, kio ŝajnas balasta ornamaĵo al unu tradukanto, povas ŝajni tute esenca al alia.

Finfine, aparte plaĉis al mi rimarko de unu tradukinto pri la trompa simpleco de tradukarto: "Tradukado estas frakta: ju pli detale oni ekzamenas tekston, des pli detale ĝi aspektas ..."

Nu, ek al la defio! Ĉiuj tradukintoj sukcese redonis la signifojn de la vortoj, sed pli interesaj estis iliaj streboj kapti la tonon – ekzemple la etoson de stereotipe burokrata firmao, aŭ la formalecon kaj prudan skandaliĝon de la prezidanto kaj lia servomiena helpanto. Jen kelkaj frazoj kaj esprimoj, kie oni proponis malsamajn solvojn:

La prezidanto — Preskaŭ ĉiuj elektis *president*, ekvivalenton tre trafan en pluraj kunteksto. Sed ĉu ankaŭ en firmaa oficejo? Plej plaĉis al mi la propono de CL, *chairman*.

profesia fuŝeco — Por traduki la adjektivon oni plejparte uzis *professional*, sed ĉe la substantivo la proponoj diverĝis: *disruption*, *ineptitude*, *bungling*, *mishaps*, kaj *incompetence*. Unu proponis ankaŭ *workplace misconduct*, plaĉe burokratecan esprimon. Kiun elektus troserioza prezidanto de firmao?

superece ignoras la hortabelon de siaj deĵoroj — *loftily ignores office hours*; *specializes in ignoring her scheduled work hours*; kaj *haughtily/arrogantly ignores her work schedule*. ZK havis tre interesan proponon: *regularly blows off her shifts*. Tre bona idiomaĵo ĉi-kuntekste, sed ĉu eble tro moderna kaj

neformala?

ŝajnas kore taski akumulon da katastrofoj —

Kiel redoni tiel densan esprimon sen perdi ĝian koncizecon? La tradukintoj baraktis brave, proponante: *wholeheartedly accumulates catastrophes; enthusiastically generates a plethora of catastrophes; works at accumulating disasters*, kaj simile. ZK proponis allogan revortumon: *sees disaster as her duty*.

Laŭ mia kompreno, la ideo estas ne nur tio, ke la fraŭlino kreas multajn katastrofojn, sed ke ŝi efektive trudas ilin al aliaj (ĉar ŝi mem ne solvos ilin). BS kaj AJ ŝajne celis tiujn ideojn per *leaves behind a pile of problems to fix* kaj *wholeheartedly ordains a heap of calamities*.

fumas pli ol malnova lokomotivo —

Kiel rimarkis CL, oni malofte vidas fumantajn lokomotivojn nuntempe, sed eble ili estis pli konataj en la 70-aj jaroj, kiam la rakonto supozeble okazas. Kelkaj tradukintoj redonis la komparon pli-malpli rekte: *she smokes more than a(n old) locomotive/train/freight train*. Alia elektis eble pli pretan metoforon: *like a furnace*. Por mi, la plej kutima esprimo estas *smokes like a chimney* (RN).

farbas la vizaĝon kiel publikulino — La angla havas impone ampleksan vortkolekton por inaj publikuloj, sed interese (kaj ne surprize?) ne por la viraj. Oni proponis: *prostitute, lady of the evening, whore, harlot*, kaj la tre amuze eksmodan *strumpet* (CL).

purpurigus la vizaĝon de buĉosoldato — Jen alia okazo kie ekzistas tre preta kaj trafa ekvivalento en la angla: *would make a sailor blush* (ZK). Aliaj tradukintoj provis resti fidela al la soldata aludo per (*front-line*) *soldier* kaj *infantryman*.

Leviĝas demando pri metafora freŝeco: serĉante kiel eble plej “nature” lingvaĵon, oni ĉiam riskas turni sin al gurditaj esprimoj, kiuj impresas malpli forte ol la originaloj. CL provis eviti tiun problemon uzante ne soldatojn, sed *Attila the Hun*.

streĉis siajn fortojn — *steadied himself; gave it his best; summoned/gathered his courage/strength; kaj spoke with effort*.

promenas onidiraĵoj — Anglalingvaj onidiroj malofte promenas, marŝas, aŭ alimaniere ekskursas, sed ili foje rondiras. Oni proponis: *word is going around; there are rumors going around; kaj rumors are circulating*.

nenion el rekta fonto — Tiel Polimiop raportas, ke lia informo estas nur onidira. La tradukintoj proponis: *direct from the source; from the horse's mouth; a proper source; kaj first-hand knowledge*.

laŭ babiltruoj — Kelkaj tradukintoj imagis klaĉemajn buŝojn, redonante *chatterboxes* kaj *yap-holes*. Aliaj imagis figurajn truojn por peri onidirojn: *according to the rumors; the scuttlebutt has it; kaj through the grapevine*.

Burleska ideo! — Tiel respondas la prezidanto, eksciinte pri la skandala tatuado. Laŭdifine, *burleska* afero estas absurda, ekstravagance komika, aŭ triviale parodia. Inter la proponoj estis *Scandalous!; Such mockery!; kaj variantoj de What a ridiculous notion! kaj An outrageous idea!*

plena je konfuzego — Tiel la aŭtoro priskribis s-ron Polimiop, kiam li malvolonte (kaj embarase) raportas la lokon de la tatuado. Unu tradukinto rimarkis, ke la vorto *konfuzego* ŝajnas iom stranga aŭ eĉ misa ĉi tie. Polimiop certe povas distingi inter aferoj, do ĉu li vere estas plena je *konfuzo*? Figure, la vorto indikas perdon de trankvileco pro io neatendita – tamen eĉ tiu ideo ne tute konvenas. La maltrankvilon ne kaŭzas io neatendita; ĝin kaŭzas embaraso kaj peno raportiti ion malpudoran.

Nu, eble ni simple harfendas. Aŭ eble Lorjak estis trompita de falsa amiko. En la franca, lia gepatra lingvo, *confus* signifas ne nur “konfuzita” sed ankaŭ “embarasita pro pudoro”. (Karaj franclingvanoj, bv. korekti se mi eraras!)

Ĉiuokaze, niaj tradukintoj strebis fidele redoni ambaŭ ideojn – kaj embarason kaj subitan maltrankvilon – jene: *completely bewildered; consterned; perturbed; kaj flustered*. Kelkaj tradukis pli libere kaj laŭkuntekste: *sheepish; utterly embarrassed*.

Leviĝas denove tiu demando pri verkista intenco. Foje, eĉ niaj plej talentaj verkistoj senintence streĉas vortsignifojn pro influo de la gepatra lingvo. Kiel scii, ĉu iu stranga vortelektio estas vere intenca, aŭ ĉu

erara?

Mi estas tre ĝenata — Polimiop denove baraktas elbuŝigi embarasan novaĵon. Oni traktis la frazon diversmaniere: *I am very embarrassed/troubled; I am quite uncomfortable; It's really shocking/rather embarrassing; kaj This is very awkward for me.*

Tatuita ... sur ŝia postaĵo — Per kiu vorto Polimiop finfine esprimus la koncernan korpoparton, se li parolus angle? Tradukante laŭ la vorta signifo, oni redonis *bottom* kaj *backside*; ambaŭ estas bonaj. Iom pli plaĉas al mi la elekto de AJ, *posterior*, per kiu Polimiop povus distancigi sin de la embarasa afero per pli formala kaj abstrakta termino. Ankaŭ *derrière* (MH kaj RN) ŝajnas tre trafa. Al anglalingvanoj, preskaŭ ĉio sonas pli elegante en la franca, ĉu ne? *Oh là là!*

Jen, finfine, provo krei sintezan tekston uzante la plej interesajn proponojn supre (kiel ĉiam, laŭ mia propra, arbitra kaj plene disputinda gusto), kun kelkaj etaj aldonoj:

The Chairman insisted: "Now see here, Polimiop. This situation is intolerable. Ever since she started here, that girl has demonstrated a singular talent for professional bungling: she cavalierly ignores her office hours, comes and goes as she pleases with no regard for the time, banter incessantly with her coworkers, makes fun of the clients, gossips, chatters, wanders the halls aimlessly, and does anything and everything but actual work. I suppose I should be almost grateful, since whenever she touches anything, she leaves behind a heap of problems to fix — scrambling files, jamming typewriters, losing documents, defacing important papers, and so on.

"What's more, her attitude is entirely inappropriate for a serious workplace — she smokes like a chimney, paints her face like a harlot, sits atop the desks, shamelessly flaunting her thighs in those outrageous miniskirts, tells stories that would make a sailor blush .... The scandal needs to end, now. We've already decided as much. So why is it still going on?"

Polimiop gathered his courage: "Well, Mr. Chairman, I'm afraid the matter isn't so simple. I've heard nothing first-hand, mind you, but there are

rumors going around, making it difficult to act too quickly. It's said that she keeps a portrait of one of our executives on her person at all times. Which executive, I wasn't able to determine. But through the grapevine, as it were, I hear the portrait may be a tattoo."

"How absurd! A tattoo? Where?"

The director seemed more flustered than ever. "Forgive me, Mr. Chairman, but I must be frank. This is rather difficult for me. The portrait is tattooed ... they say ... on her derrière."

Por tiuj, kiuj volas kompari la tradukojn kaj vidi ĉiujn detalojn, en la reta versio de la artikolo vi trovos paralelan prezenton de la tekstoj.

La nova defio

Mi proponas la komencajn alineojn de *La tradukmaŝino*, amuza rakonteto de KONISI Gaku unue aperinta en lia sciencfikcia novelaro **Vage tra la dimensioj** <<https://bit.ly/3e9RtI7>> (1976):

Kun kontenta mieno li mergis sin en sofona, fajrigis cigaredon kaj elblovis rondan fumrington. Ĉio iris bone. Sur la tablo antaŭ li kuŝis nete tajpita manuskripto tradukita de lia TRADUK IKSO.

Li estis juna elektroinĝeniero. Dum unu jaro li enverŝadis siajn tutajn energion, talenton kaj konojn pri lingvoscienco kaj elektrotekniko en la konstruadon de tiu elektronika tradukmaŝino por Esperanto. Nun ŝajnis al li, ke li certgrade sukcesis provizi la maŝinon per intelekta penspovo, artista sentemo kaj verva eltrovemo, t.e. per la ecoj bezonataj por traduki plej delikatajn esprimojn en beletraĵoj. Ĝi funkciis ambaŭ-direkte inter Esperanto kaj la nacia lingvo, kaj eĉ poemojn ĝi povis traduki kun rimoj.

Koncerne tradukmaŝinojn oni jam aŭdis pri kelkaj, sed lia inventista memfido asertis, ke lia TRADUK IKSO cedos al neniu alia kun sia fleksebla esprimkapablo. Okule sekvante la deformiĝantan fumfiguron, li ĝuis revii pri la gloro, kiun la inventaĵo alportos al li.

Ne por mongajno per patento li entreprenis tiun

inventon. Lia ambicio direktiĝis al pli nobla celo, nome, akiri famon kiel eminenta tradukisto en Esperanto. Fariĝi la dua Kabe aŭ alia Kalocsay estis lia delonga deziro.

La unua paŝo, per kiu li intencis ŝovi sin antaŭ la verdan publikon, estis la partopreno en la Belartaj Konkursoj de UEA. La manuskripto sur la tablo

estis ja destinita al tiu celo. La granda peno ĝisnuna devos esti kompensita per la "ora premio".

La redakcio (trovu la adreson en la kolofono) akceptos vian tradukon **ĝis la 15-a de Julio**. Ne necesas sendi plenan tradukon, se vi ne kapblas aŭ volas; ni akceptos ankaŭ fragmentojn. Sed ĉiukaze bonvolu sendi **nur unu** tradukon, ne plurajn diversajn provojn. Sukceson!

Solvo de la enigmo en n-ro 2021:1

enigmo-solvoj

1	F	O	R	M		5	G	R	I	L		9	S	K	L	A	V				
14	U	N	U	A		15	R	E	M	I		16	A	V	A	R	E				
17	L	I	B	R		18	A	V	A	L		19	R	A	K	E	T				
20	M	A	L	S	E	21	K	I	G	I		22	D	R	E	N	I				
					23	A	R	I	D	A		24	F	I	D						
25	P	S	A	L	M						28	F	E	N	E	S	T	R			
32	L	I	K			33	E	K	S	T	E	R		37	K	U	R	I			
38	A	L	T			39	N	O	T	A	R	I	A		41	F	A	M			
42	T	A	O	S		43	M	A	R	M	A	P		45	E	H	E				
46	A	B	R	I	K	47	O	T				48	A	D	R	E	S				
					50	L	O	D			51	V	E	S	T	I					
54	S	O	L	E	N					57	K	A	N	T	I	S	T	O	J		
61	T	R	A	N	S					62	A	L	I	R			63	T	A	B	U
64	A	G	I	T	I					65	P	O	R	A			66	R	E	E	N
67	N	I	K	E	L					68	T	R	I	T			69	I	L	I	A

Jen la ĝusta solvo de la krucvortenigmo en N° 2021:1. Gratulon al la ĉi-foja gajninto en la lotumado, **Zerbie HYNSON**, kiu ricevos \$10-rabaton de la libroservo.

Dankojn kaj laŭrojn ankaŭ al niaj aliaj solvintoj: Rafa NOGUERAS, Arlyn KERR, Jerry G. JOHNSON, kaj Ellen EDDY.

La vivo de Peĉjo

Ĥercoj • Timothy BORONCZYK

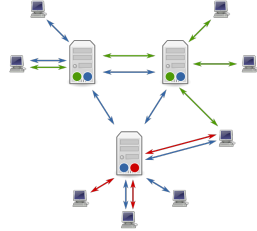
Teksto kaj ideo de Timoteo; desegnaĵoj de "Awesome Satyr". (Kaŝnomo, kompreneble. Timoteo klarigas, ke la artisto preferas resti anonima.)

Seen on the Internet

el la arĥivo • Miko SLOPER

Twenty-five years ago, well before the rise of what we now call "social media," online forums were just entering popular consciousness. In issue 1996:2, Miko Sloper — a.k.a. "Georgo Bonvolo" in *Pasporto al la tuta mondo* and then director of ELNA's Central Office — introduced readers to Usenet, one of the first worldwide discussion forums. Like today's social media, it had plenty of lively debates about Esperanto.

Many people have wondered where all the excitement about the Internet comes from. They have heard some of the buzzwords, but not seen the medium in action. I would like to present a little example of how one corner of the Internet functions.

A part of the information trading hands electronically is in a form called the "Usenet" which is rather like a huge collection of magazines with greatly expanded "Letters to the Editor" columns. There are quick and complex interchanges with responses referring to earlier articles. These internal quotes are marked with | in the margin. Quotes-of-quotes are marked with || etc.

I hope that the following excerpts add an understanding of why Internet enthusiasts believe that computer-assisted communication has value. This kind of content can justify the seeming coolness of the medium.

From: elna@netcom.com (Esperanto League N America)
Subject: Re: Bilingualism, a danger?

Mr XXX writes in a recent posting:

elna@netcom.com (Esperanto League N America) writes:

It would be much more efficient to instruct people in a neutral common language and then use that language for international application. In the context of computers/artificial intelligence, Esperanto is indeed considered a natural language.

Please quote one single article from a scientific Journal on language (i.e. Language, Natural Language and Linguistic Theory, Linguistic Inquiry,...) where it has been noted that native speakers of the "esperanto" language have been found.

I see no need to quote secondary sources; I personally know several children whose first language experience included Esperanto, and who are, by any normal use of the word, native speakers. This is a common phenomenon, easily verified by any who seek real information, rather than a priori hypotheses.

Esperanto is no "natural" language, it is an Utopian (albeit noble) game to create a new language from a few existing or dead indoeuropean languages. Of course, if you think that artificial languages are natural languages and that AI research has been able to model reasoning go ahead and publish your findings.

Again I request Mr XXX to do a bit of research before ranting. It is a completely ordinary dichotomy: natural vs artificial in AI [artificial intelligence] circles refers to the difference between spoken human intercourse vs machine code. It matters little whether the human side is represented by English, Chinese, Swahili, Latin, Esperanto or Navaho— it represents a class which is quite distinct from Cobol, Unix, C++, etc.

Yes, esperanto is an ARFITICIAL language, and NO it cannot be spoken universally because its base is Indoeuropean, thereby excluding 2/3 of the human population that speaks a non-indoeuropean toungue. Esperantists like this guy are so religious about their game that they have even come to believe that their toy is a natural phenomenon.

I hate to see a little thing like statistical fact interfere with a fine theory, but about half of the world's Esperantists are from a non-IE background, and seem to not let that interfere with their enthusiasm for and application of this international

language! Mr XXX again raises the propaganda ploy of "Esperanto as religion" which intends to obscure the straightforward arguments of its efficiency and political neutrality.

I claim that Esperanto is not significantly more or less natural than any other human language. *NO* language is natural. Speech is a human *invention*.

[You can see the lively interaction of objection & response, which cannot happen in most communication media. It is rather like talk-show radio in its two-way dialogue. Here is a follow-up conversation with the same writer as above. Notice that I have changed the name of the topic.]

From: elna@netcom.com (Esperanto League N America)
Subject: Re: Monolingualism, a danger?

Mr XXX writes in a recent posting:

elna@netcom.com (Esperanto League N America) writes:

The difference between Esperanto and Swahili is that nobody *planned* swahili, and nobody speaks esperanto as a natural language. As a game, yes.

Time to do research, Mr XXX! Swahili *is* a planned language, as is Bahasa Indonesia, Hebrew and Esperanto. They all have different degrees of planning, to be sure, but they all have been influenced by conscious intention.

but it is already quite useful to anybody who travels and enjoys meeting the local people in many different countries.

Of course, just like joining a sect.

Mr XXX pulls another propaganda trick

out of his bag! There is no similarity to sects here-- this international language is a simple communication tool, like amateur radio or any national language: when a Greek travels to Australia, he contacts other Greeks-- is that a sect? When an amateur radio operator travels to Fiji, he contacts (and perhaps visits) the local radio enthusiasts-- is that a sect? When Esperanto speakers travel, they often visit other Esperanto speakers--what makes that a sect? It is a natural and appropriate application of this international language.

Esperanto is also an excellent language for reading news not filtered by national media; and literature translated into Esperanto retains much of the feel of the original, due to its flexibility.

Could you explain what you mean by "flexibility". You see, as a trained linguist, when someone starts using these modifiers to define language, I tend to blow a fuse...

Flexibility allows Esperanto to create large compound nouns to mimic the tendency of German or Hungarian, or to use a string of words to follow the normal style of French or Chinese. One can cast the verb to the end of a clause, as in German, or follow any of the standard forms of SVO, SOV, etc. The adjective can precede the noun, as in English, or follow, as in French. So by flexibility I mean that the paths of expression are bound by fewer rules, which allows Esperanto to adopt the structure (and therefore assume the flavor) of many other languages. A physical object which can take on many shapes is called flexible; I am sorry that this metaphor caused you a circuitry malfunction. :-)

Monon

senintenca esperantaĵo • Francis LUGLIO

Francis LUGLIO trovis tiun ĉi riĉan ponton en Broad Ripple Village, Indianapolis. Dankon, Francis! (Ni ĉiam ĝojas ricevi monon.)

Kolofono

Redaktoro / Editor: Hoss FIROOZANIA

Kontaktu nin: <bulteno@esperanto-usa.org>, aŭ:

Usona Esperantisto, c/o Hoss Firooznia
CMC #271205, University of Rochester
500 Joseph C. Wilson Blvd.
Rochester NY 14627-1205
United States of America

Usona Esperantisto estas la dumonata bulteno de Esperanto-USA. Bonvenaj estas kontribuoj kaj en Esperanto kaj en la angla. Prefere sendu materialojn retpoŝte, kaj aldonu viajn nomon, adreson kaj foton. Kun aliaj fotoj aldonu notojn pri datoj, lokoj, kaj nomoj de la foti(n)toj. Ni resendos poŝte senditajn materialojn se vi aldonas mem-adresitan, afrankitan koverton.

La enhavo de *Usona Esperantisto* estas reuzebla laŭ la permesilo CC BY-SA <<https://creativecommons.org/licenses/by-sa/2.0/deed.en>>. Ni petas, ke oni tamen atendu du monatojn antaŭ ol represi la plej freŝajn artikolojn.

Opinioj esprimitaj en *Usona Esperantisto* apartenas al la individuaj aŭtoroj, kaj ne nepre spegulas vidpunktojn de la redaktoro aŭ de Esperanto-USA.

Kontribuontoj eble volus legi la kalendaron de limdatoj kaj redakciajn konvenciojn en nia retpaĝaro.

Usona Esperantisto ("American Esperantist") is the bi-monthly magazine of Esperanto-USA. We welcome contributions in both Esperanto and English. Please send materials by email if possible and include your name, address, and photo. With other photos please include the photographer's name along with subject(s), location, and date. We will return mailed contributions if you include a self-addressed, stamped envelope.

The contents of *Usona Esperantisto* may be reused under the Creative Commons Attribution-Share Alike license <<https://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/>>. We ask that you wait two months before reprinting the latest content, however.

Opinions expressed in *Usona Esperantisto* are those of the individual authors and do not necessarily reflect the views of the editor or of Esperanto-USA.

Contributors may want to consult the submission calendar and style guide on our website.